

Měřínský, Zdeněk

VI. seminarium mediewistyczne

Archaeologia historica. 1986, vol. 11, iss. [1], pp. 520-

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/139651>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

XIII vv. (s. 24–27); A. P. Mocja, Process feudalizacii Černigovskoj okruži po dannym pogrebal'nych pamjatnikov X v. (s. 27–30); V. I. Zocenko, Černigov v sisteme istoriko-ekonomičeskich svjazej vostočnoj Jevropy v IX-n. XIII vv. (s. 36–37); P. S. Penjak, Struktura remeslennovo proizvodstva Černigovskoj zemli v X–XIII vv. (s. 39–41); A. P. Kaljuk, O forme eksporta steklodelatel'no remesla iz Srednevo Podneprov'ja (s. 42–44); A. V. Šekun, Selišča IX–XIV vv. v nizov'jach meždureč'ja Dnepra i Desny (s. 44–46); P. S. Orlov, Razvitije juvelirno remesla Černigova i jevo okruži v X veke (s. 52–55); A. V. Cernecov, K charakteristike jazyčeskoj družinnoj kul'tury Černigovščiny (55–58); O. A. Ščeglova, O pamjatnikach konca VII–pervoj poloviny VIII vv. na territorii Černigovskoj oblasti (s. 61–62); L. I. Vinogradskaja, K istorii keramičeskovo proizvodstva Černigovskoj okruži (s. 62–64).

Referáty ze semináře přinášejí nejen řadu nových poznatků o sociálních a ekonomických procesech u východních Slovanů, ale i o jejich materiální kultuře, které lze využít i pro často postižitelné vztahy k našim zemím, ale obsahují i cenné náměty pro metodiku studia raného středověku a regionální bádání.

ZDENĚK MĚŘÍNSKÝ

VI. seminarium mediewistyczne

Proběhlo ve dnech 25.–26. X. 1985 v Ciązeniu a pořádal jej Wydział Nauk o Sztuce PTPN a Instytut Historii Sztuki UAM. Hlavním tématem zasedání byly politické ideje na území středověkého Polska, hlavně ve výpovědi uměleckých památek. Celkem bylo na seminář připraveno 10 příspěvků, z nichž některé měly i obecnější dopad, eventuálně se týkaly i problematiky našich zemí. Uvádíme pouze některé příspěvky. E. Skibiński rozebíral mýtus a ideologii v I. knize Kroniki Polskiej Wincentego Kadłubka, W. Mischke se zamýšlel nad sjednocující rolí kultu sv. Stanislava ve středověkém Polsku a jeho pramenech v dochovaných uměleckých památkách. Zajímavý příspěvek R. Schase hodnotil ideový obsah meče z Osiecznej a uvažoval, zda výjevy na diadému z Českých Budějovic představují apoteózu Přemyslovců. J. Łojko se zabýval politickým stranictvím ve Velkopolsku 2. poloviny 14. století, L. Pudłowski se dotkl problematiky křížových výprav v námětech nástěnných maleb ze 14. století v katedrále v Královci (dnešní Kaliningrad, SSSR), A. Jankowski hovořil o novém typu dvoulodních kostelů doby Kazimíra Velkého ve světle soudobých politických idejí a A. Bobry se věnoval fundacím a stavebním podnikům téhož panovníka.

Stručná informace o některých referátech naznačuje přínos semináře pro poznání středověké kultury, zejména projekce a odrazu politických názorů i ideologie středověké společnosti v památkách výtvarného umění.

ZDENĚK MĚŘÍNSKÝ

Národní vědecká konference „Středověké hrady v Bulharsku ve 12.–14. stol.“

Jednou z vědeckých konferencí, které byly v Bulharsku uspořádány roku 1985 v souvislosti s oslavami osmistého výročí vzniku druhé bulharské říše, byla i konference probíhající 3.–5. června v Sopotech. Místo konání bylo zvoleno v sou-

vislosti s výzkumem hradu „Anevsko kale“, který leží jen 5 km severozápadně od Sopot. V rámci konference bylo prosloveno čtrnáct referátů týkajících se uvedené problematiky.

V úvodním referátu se D. Angelov zabýval obecně druhou bulharskou říší, která vznikla na základě povstání proti Byzanci. Zdůraznil, jak důležité je sledování procesu feudalizace bulharské společnosti. Procesu, který započal již v 9.–10. stol., pokračoval i pod byzantskou nadvládou a završil se za druhé bulharské říše. Normální vývoj byl však přerušen vpádem osmanských Turků roku 1396, kterému Bulharsko podlehlo. Přestože v období druhé bulharské říše byly vedeny mnohé války, rozvíjela se materiální i duchovní kultura. Pozoruhodně se rozvíjelo i pevnostní stavitelství. Sledování tohoto jevu je důležité i z hlediska vývoje feudální společnosti, protože na počátku byly všechny pevnosti ústředně spravovány, ale postupně se v souvislosti s procesem politické decentralizace stávaly opěrnými body místních feudálů.

Dosavadní výsledky archeologického výzkumu hradu „Anevsko kale“ u Sopot, který zde probíhá od roku 1983, shrnul I. Džambov. Dosud zde byly prozkoumány tři obytné budovy, dva kostely a vodní nádrž. Z obytné architektury je nejlépe dochováno sídlo velitele pevnosti na ploše 100 m². První prozkoumaný kostel patří k stavbám typickým pro trnovskou školu. Druhý kostel vzhledem k jednoduchosti i malým rozměrům sloužil asi chudším vrstvám obyvatel hradu. Sondáží byl zachycen i třetí kostel datovaný od 13.–14. stol., a tedy i současný s kostelem prvním. Současně s archeologickým výzkumem probíhají na lokalitě konzervátorské a restaurátorské práce, jejichž úkolem je turisticky zpřístupnit tento objekt (D. Todo-rova).

O archeologickém výzkumu v Míneralni bani, probíhajícím v letech 1966 až 1970, referoval D. Aladžov. Při výzkumu bylo zjištěno, že na přelomu 10. a 11. stol. se malá vojenská pevnost změnila na opevněné sídlo místního vládcе.

Problematicou komplexně prozkoumaného carského sídla v Trnově se zabýval J. Aleksiev.

Již koncem 12. stol. se v písemných pramenech objevuje pevnost Loveč, která střežila přístup k Trnovu. Referovala o ní J. Čangová. Pevnost zaznamenala ve 13.–14. stol. velký stavební rozmach. Stavěly se tam obytné i vojenské budovy a také kostely. Na nejvyšší části kopce byl postaven hrad. Jeho budovy byly soustředěny kolem pravouhého dvora a zaujímaly plochu kolem 1 200 m². Součástí hradu byl i kostel typu baziliky s kupolí zdobený keramickými ozdobami i malbami. Zánik spadá do konce 14. století.

Asi 30 km jižně od Ruse leží hrad Červen, archeologicky zkoumaný V. Dimovou. Hrad rozkládající se na ploše okolo 2 000 m² byl zbudován ve dvou etapách. Založen byl na přelomu 12. a 13. stol. a jeho půdorys, uzpůsobený terénním podmínkám, měl lichoběžníkový půdorys. V jeho rámci stával kostel. Později ve 14. stol. byl rozšířen a opevněn věžemi. Hrad Červen je charakteristickým příkladem feudálního hradu z 13.–14. stol. v Bulharsku.

Hradem v Melniku se zabývala V. Neševa a lokalizaci hradu Krun P. Gatev.

Historie hradu „Baba vida“ ve Vidinu, o níž referoval V. Belov, začíná již v 9.–10. stol. v období první bulharské říše. Jeho rozkvět však spadá do období druhé bulharské říše, kdy se stává vojensko-správním střediskem oblasti. Velké stavební změny prodělal v polovině 14. stol., kdy zde sídlil princ Ivan Sracimir. Tehdy bylo zesíleno opevnění, postaveno několik věží k ochraně vchodu i na strategických místech a velká masivní dvoupodlažní budova.

R. Moreva referovala o výzkumech na Asenově pevnosti u Asenovgradu známé z písemných pramenů 12. a 13. stol. Při výzkumech v sedmdesátých letech bylo zjištěno, že feudální hrad se nachází v západní části pevnosti v nejvyšší a nejlépe

opevňené části. Jeho součástí byly obytné i hospodářské budovy a nádrže. Hlavní budovou byla velká věž, kterou autorka nazývá donjonem, vynikající jak rozlohou, tak i výškou. Součástí hradu byl i malý kostelík. Vznik hradu je datován do konce 11. a počátku 12. století.

O nových poznatcích z pevnosti „Urvič“ u Sofie referoval N. Ovčarov a o známé citadele na šumenské pevnosti V. Antonova. Šumenská citadela opevňená věžemi, přístupná dvěma vchody a obsahující i cisternu existovala nejen za druhé bulharské říše, ale sloužila i Turkům jako opěrný bod. Zničena byla až roku 1444 v době tažení Vladislava Varnenčika.

Konference byla uzavřena referátem N. Gizdové o pevnosti Cepině v západních Rodopech, která je několikrát vzpomínána byzantskými kronikáři 13.–14. století. Pevnost byla centrem Čepinského kraje a byla opevňena hradbami zesílenými věžemi. Dosud zde byly odkryty dvě nádrže na vodu, dva kostely a další budovy.

Konference v Sopotech ukázala, že problematice středověké pevnostní architektury se v Bulharsku věnuje značná pozornost. Byly zde provedeny rozsáhlé archeologické výzkumy. Některé z nich, jako např. pevnost v Šumenu, jsou již vědecky vyhodnoceny a v tomto konkrétním případě i vzorně prezentovány návštěvníkům. Zatím jen malá pozornost se věnuje malým opevněným lokalitám, u nichž se předpokládá strážní funkce.

JOSEF UNGER

Počiatky československej štátnosti a úloha slovanskej kultúry v európskych dejinách

Pod tímto názvom proběhla ve dnech 12.–16 května 1985 v Bratislavě, Nitře, Břeclavi a Mikulčicích konference s mezinárodní účastí konaná u příležitosti 1000. výročí úmrtí učitele Slovanů Metoděje. Jejím cílem bylo shrnout dosavadní výsledky bádání o problematice počátků československé státnosti a slovanské kultury v evropském kontextu i pohledu různých vědních disciplín. V úvodních referátech hovořil akademik B. Chropovský o přínosu slovenské archeologie k osvětlení počátků slovanské kultury a akademik J. Herrmann věnoval pozornost nejstarším městským sídlištním aglomeracím v kontextu evropského vývoje. Z dalších referátů vyjímáme vystoupení prof. dr. S. Russockého o feudalizaci střední a východní Evropy, dr. D. Třeštíka, CSc., o etnogenezi Čechů, doc. dr. P. Ratkoše o nové interpretaci pramenů k bitvě u Bratislavy mezi Bavorů a Maďary v roce 907 a dále referáty s archeologickou tematikou.

Z vystoupení zahraničních badatelů tam náležely příspěvky dr. I. Erdélyiho o nových výsledcích slovanské archeologie na území Maďarska, dr. S. Olteana o Rumunech a Slovanech v 9.–11. století a jejich úloze v jihovýchodní Evropě a dr. B. Babiče, jenž načrtl archeologické poznatky specifických kulturních a politických podmínek života Slovanů v Makedonii ve 2. polovině 8. až počátku 10. století. Prof. Z. Važarová pak hovořila o Slovanech na jih od Dunaje a Bulharech v 6.–11. století i jejich vzájemných vztazích, včetně periodizace a charakteristiky jednotlivých etap vývoje. Dr. J. Vignatiová analyzovala poznatky z výzkumu velkomoravského osídlení jihozápadního předhradí Pohanska u Břeclavi, přičemž dospěla k závěru, že zdejší tři sídelní areály byly neagrárního charakteru s vazbou na fortifikaci, dr. H.-J. Brachmann zaměřil svoji pozornost k problematice techniky zdění na sucho v západoslovanském fortifikačním stavitelství a dr. Z. Váňa, CSc., se zabýval strukturou slovanského pohanství na širokém srovnávacím